

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 2.

Tilleggsspørsmålnr.

Emne: Transport av høy.

Oppskr. av: Johan B. Nybdal.

(adresse): Rissa.

Fylke: Sør-Trøndelag

Herad: Rissa.

Bygdelag: Nedre Rissa

Gard: Kroknes.

G.nr. 82 Br.nr. 11 og 24.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Noko,*

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

man snakker av Johanna Nybdal, f. Berg, som fylde 94 år 26/9-1948 og framles lever og er årdsforleg, ser og høyret godt. -

SVAR

Høyets verk kjørte inn frå marken og leiingene på 2-hjula eller 4-hjula langvogn med karrar (grinde). Dei fleste har 2-hjula-vogn.

Dei som nyttar 4-hjulavogn har somrule bene oppstøddarar på framenden og 4-attorvender på vognflakene og inga oppstøde på sidene.

Det sist framfarne hundrelåret har 2-hjuls-langvogner vari transportvogner for høy og heimsleder i dei bratte liane.

Føle nyttar svolk av tre (bardslate) til å vera fram rågras og høy med frå dei mest uberørte stadene til dei meir flatlendte plassane eller og inn på høystaket, eller til høystabben i utslåttane. Ein gjorde "lykj" på limenden av svolken (grammenden). Når bær var kjemmt og lagde på svolken, bøygde ein opp og attover hjuktenden og stakk gjennom lykjen, trekte til og la "stalljorn" av svolken over eine økela og krabba seg opp med bær.

Fåre høygrinda kom i bruk, var høyet sett i sloar på bakken og var velt på sledar eller vogner, når innkøyinga eller

heimsköyringur byrja. Kvart. Slon vark hærð til slak: Nú kjörndu höged til kjörrior og la kjörnse for kjörnne oppiá slostaürren, som låg på jörðu (bakken). Net vanlege var 3 kjörrior i lengda og 3 kjörrior i högda. Net vark 9 kjörrior i slon (lasset).

Nú slon stúllu lasset på sledur, velta dæ slon på síða, settu sledur (slær) inniá kantun og velta slon aftur til slak á undersíða av slon með slostaürren (slostaürn) gjekk net på sledeplakan (remman). Slon vark sá gjöld (kjörn) og samandrag með d-m) til slær með seip tvær over lasset.

Stúllu ein þá slon på vagn, gjekk dæ fram til ein með dæ skilnað av oppi vagna vark velta på kant með slon, slostaürren gjöld til (bátte) til vagnplakan. Þá vark vagna með dæ fastgjörde högsloa velta aftur til kjörstand með marka aft. Fél Dætte læk var tungt, og 2 persónur kræddu til dæ. Ein þá lík vel þálitande útregr om, at somme "maktänge" kær velta på högsloa áline på vagna. Hestur var sjölogjevi spærð frá með veltinga gjekk for seig. Galk dæ velting på högsleda (ein högsleda), greiddes 1 manni velta.

1) Smábörkarar ber dæ dag i dag hög inn i lög på ryggen, på 2 korrstærer frá "bærstäng" = bærestöng, "trille" með "trillbær" ^{dag} på handvagn osv.

Net er ingær her som no slær i útmarka.

Dei sluttas med det far 20-30 år sidan. Folk får inga tid til det, bringa med et høget er langvarande og vass, og høget på jammen ringt og skrimt, - i utslåttene.

Drifta med markslått heldt seg lengre på gartane enn med trossmannene. Skinde vassken for dei siste var nemlig å få høget heim frå utslåttene.

2) Sjå første sida om transporten.

Et det er å leggja å høybering i rive spela ein dominerande rolle på dei slutte avstandar under høgturkinga og høgføringa til embreia, hesja, lasset eller høgstakken.

Når dei unge karane frå sjöbygdene i Fosna kom ^{på} Nordheims-marknan for å stada seg til slåttomsarbeid, ^{hos} "dalakaittan" var første spørsmål dei fekk: "Kaim du vera høgekjemmi i riv?"

Dei som kvi med saminga lank over nei, sokk straks i rangen som lagfolk. Snorekk til frakting på løyresteng er såvidt kjend hos i bygda. Dei få i bygda som no nyttar løyresteng til høgføring nyttar ikkje snorekk, men brenn-gjötter "høgvallin" med reip (lång) og hekkar kaljekerker i reipet (gyrdatoget).

3) Ein høvde heim utslåttihøget mes-tandels på snöföu. Dei ilende og smale markavegane gjorde dette naudsynd.

4) Sjå oppl. på første sida.

Höjntede til højtransport er lite nyttar her. Typen her har to små hjul framst på meiane.

Leinn haw ikkje högd) at forsu eller
 siste lasset stulle vera störru eller min-
 ne enn dei andre, ^{det} haw ein ikkje högd)
 nokon fast regel om. Men med dei
 side lasset verk det ofte stök, ^{like vel} at
 verk anten litt störru eller noko mindur
 enn dei hinne. Föru var og er framleis
 sers rögge med at ikkje noko hög stök
 ligge all på vollen.

Det var ikkje jarnskoring på sle-
 done til sümmerverk. Det var tremsle-
slean som då var nytt. Dei lauti
 ofte fö skoring, desse og, men av tre.
 Leinn ^{rekna} fast mit höging til dess at eit
 nytt sett meidrag var ütölitne.
 Leinn festa bedraget til meien med tre-
 naglar. Meidragar stulle vera av firk,
 rätt (ütürka) tre, hebet högd) eller kornd-
 gran. Naglarne av türk trevyrke, helst
 spikkföru eller grönsak. "Türk i vakk
 held godt."

Tremsleane var ikkje velset på
 dei offentlege vegar.

Bygdelaget Lensvik (no eigi heit)
 sökte i 1938 "Pissens kammümseslyseu"
 om ä fö höge med tremslean på
 "allmannaveien" i Lensvik om sümmer.
 Lösnaden var samrögstet avslaget.
 (Etter möteboka).

Höggjind (kann) på vagna kom
 i bruk kring 1900 her i bygda.

Leinn rekner 200 kg höy i eit godt
 brode og föllstök sümmerlass i gjind.
 Leinn litte gjinda til vagna med smätog.

2125

Etik vinterlass høy i grind rekner ein her til 180 kg i medeltal.

Det var ikkje noko viss om storleiken på høystakkem. Frå 4 til 8 lass seigst vera det vanlege.

Gyrdatog (reipek) var oftast av okse, hunde, barken eller irbarken, men og av tramp. Hampreip. Gyrdatoget var (er) og av tramp.

Høytornga er to ^{flakvorne} breskj breskeirer ein fest saman ei litt alen frå einann, og med tventre ved endene.

Ein lagde gyrdingsreipek (- toget) på enden av slostauern over hventrekk på høylonga og trekte til det ein orka, og gjorde fast. Høylon var no saman-dregi (gyrda, gjøla) mellom slostauern under sloa og høylonga over sloa.

5) Ved samslått vark høyet segt ut litt til kvar eller heimkjøringa, men somtid også med lass mot lass. Det vop på pindar av tre.

Trøbrøtting til markaløn eller høystakkem vekt ein ikkje av. Det laut "kjøra opp" veg med sleden og var heldt "flint i fylgje". Tryggen på hestene var nytta i djupeniv. Han som hadde frakaste byggegangaren (bygghesten), kjørde først i reida.

6) No høyer ingers lenger i utmarka her i bygda og høhentinga derifrå har difor fallt bort. -

Risen den 29. oktober 1948.

Johns. Jørgen